

XXV Festiwal Poezji „Maj nad Wilią”. Wilno 2018 r.

Romuald Mieczkowski

Będzie to wydarzenie szczególne w życiu kulturalnym ze względu na wyjątkowych gości: poetów, aktorów, filmowców i animatorów kultury z wielu krajów, m.in. z Australii, Austrii, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Czech, Belgii, Białorusi, z różnych zakątków Polski, z udziałem m.in. Doroty Masłowskiej, Stanisława Łubieńskiego, Grzegorza Kasdepki, Brygidy Helbig-Mischewski (Niemcy-Polska), Renaty Putzlacher-Buchtowej (Czechy), Andreja Chadanowicza (Białoruś), Stanisława Zawiślińskiego, Mariana Turskiego, Mirosława

Ikonowicza (najnowsza jego książka pt. *Pohulanka*).

Przybędą znakomici artyści: Wojciech Pszoniak, Joanna Moro, Stanisława Soyka z zespołem. Nie zabraknie części wystawienniczej i filmowej, w ramach której odbędzie się premiera filmu pt. *Nieobecny* o „wileńskim Wojaczku” - Sławomirze Worotyńskim. Do Wilna przybędzie wnuczka pisarki wileńskiej Wandy Dobaczewskiej. Zaprezentowany zostanie cały szereg nowych książek.

W festiwalu, który odbędzie się pod hasłem 100-rocznicy Niepodległości na Litwie i w Polsce (polecam konferencję na temat złożonych wyborów niepodległościowych w Instytucie Polskim), wezmą udział czołowi pisarze i poeci litewscy, twórcy polscy. Słowem festiwal ma charakter interdyscyplinarny, a oferta jest bardzo różnorodna i bogata.

JOANNA MORO

Recital Joanny Moro, 27 maja, godzina 17.00, Dom Kultury Polskiej, według tekstów XX-lecia międzywojennego i współczesnych, aranżacja muzyczna Mateusz Wachowiak i Konrad Wantrych.

WOJCIECH PSZONIAK

BIRUTĖ MAR

Wieczór poezji polsko-litewskiej, 28 maja, godzina 18.00, Pałac Balińskich w Jaszunach, Wojciech Pszoniak i Birute Mar, oprawa muzyczna Jan Maksimowicz.

STANISŁAW SOYKA

Stanisław Soyka Trio, 27 maja godz. 19.00, Dom Kultury Polskiej.

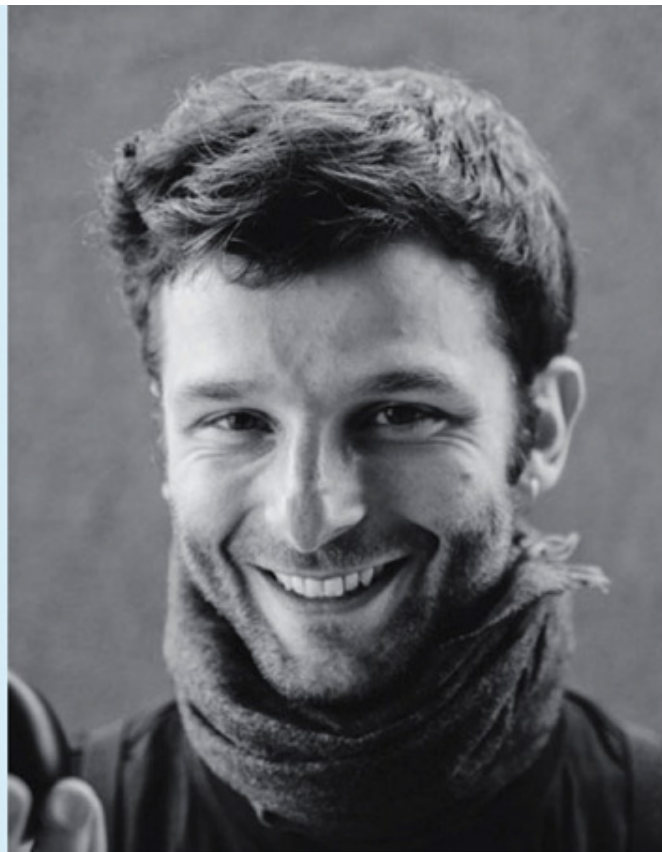
GRZEGORZ KASDEPKE

Grzegorz Kasdepke, 28 maja godz. 13.00, Okręgowa Biblioteka Publiczna im. Adama Mickiewicza. Tylko bez morałów! - spotkanie z polskim autorem książek dla dzieci i młodzieży i tłumaczką polskiej literatury Birute Jonuskaite.

DOROTA MASŁOWSKA

foto: Jacek Kołodziejcki

STANISŁAW ŁUBIEŃSKI

foto: Albert Zawada – Agencja Gazea

30 maja godzina 17.00, Mosty Literackie – spotkanie z Dorotą Masłowską, Stanisławem Łubieńskim.

XXV MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL POEZJI „MAJ NAD WILIĄ”. PROGRAM.

100-LECIE ODBUDOWY NASZYCH PAŃSTWOWOŚCI

Niedziela, 27 maja

Zajazd. Hotel „Pan Tadeusz”(Ponas Tadas), Dom Kultury Polskiej

(DKP, ul. Naugarduko 76)

13.00 - Udział we Mszy św. w kościele Wniebowzięcia NMP
(Franciszkanów)

Dzielenie się słowem - refleksja liryczno-poetycka gości festiwalu
(Trakę 9/1)

17.00-20.30 - Z okazji 25-lecia „Majów nad Wilią” w DKP:

- *Piosenki lat międzywojennych* - Recital Joanny Moro.
- Muzyka i aranżacje: Mateusz Wachowiak i Konrad Wantrych
- Premiera filmu *Nieobecny* (o „wileńskim Wojaczku” - Sławomirze Worotyńskim), z udziałem jazzmana Jana Maksimowicza, krewnych poety i twórców dokumentu
- Dwa kwadranse z poezją gości festiwalu
- Stanisław Soyka trio. Koncert Stanisława Soyki z zespołem

Poniedziałek, 28 maja

9.30 - Przywitanie z Adamem - tradycyjne zdjęcie przy pomniku Adama Mickiewicza

10.00 - Inauguracja z udziałem przedstawicieli Ambasady RP, jej Wydziału Konsularnego, Instytutu Polskiego w Wilnie, Związku Pisarzy Litwy i innych instytucji

10.20 - *Przedpołudnie Jednego Wiersza - poznajmy się!* Prezentacja twórczości gości festiwalu. Dom-Muzeum A. Mickiewicza (Bernardiną 8)

15.00-15.20 - Otwarcie wystawy fotograficznej Jana Skłodowskiego *Litewskim szlakiem Narutowiczów*, z udziałem autora, Instytut Polski (IP)

15.30 - Konferencja *Niepodległość niejedno ma imię - 100 lat odrodzenia państwowości Litwy i Polski*. Polacy w niepodległości litewskiej, m.in. St. Narutowicz, Michał Romer. Tadeusz Iwanowski (Tadas Ivanauskas), odrodzenie naszych państwowości w literaturze i sztuce. Z udziałem Tomasza Kuby Kozłowskiego (Dom Spotkań z Historią), moderują redaktorzy naczelni: Tomasz Otocky - portal „Przegląd Bałtycki”, Andrius Konickis - „Naujoji Romuva” i Romuald Mieczkowski - „Znad Wili”

Dyskusja nt. integracyjnej roli literatury, punkt widzenia

młodych twórców, podsumowanie konkursu „Polacy Wielu Kultur”

Czynne będzie stoisko z książkami uczestników festiwalu. IP (Didžioji 23)

Wtorek, 29 maja

8.00-23.00 - *Śladami Józefa Piłsudskiego* - objazd autokarowy: Wilno - Cmentarz na Rossie (złożenie kwiatów przy Mauzoleum Serca Marszałka i na grobie Jonasa Basanavičiusa) - Pikieliszki - Bezdany - Podbrodzie - Powiewiórka - Zułów - Jaszuny

17.00-20.00 - *Tu u Ludwiki Śniadeckiej bywał Słowacki - ulubiony poeta Marszałka.*

- Najazd Poetów na Pałac Balińskich w Jaszunach:

- Premiera filmu *Nieobecny*; z udziałem jazzmana Jana Maksimowicza

- Koncert poetycki gości festiwalu

- Goście specjalni: Wojciech Pszoniak i aktorka litewska Birutė

Mar

Środa, 30 maja

9.30 - *Przedpołudnie z filmem* Festiwalu Filmów Emigracyjnych i o Polakach Zagranicą EMI GRA. Prowadzi Agata Lewandowski

Filmy: *Nieobecny* (Litwa/Polska) i inne (zostaną podane później).
IP (Didžioji 23)

14.00 - Konferencja prasowa. IP (tamże)

15.30 - *Pamiętamy o Celi Konrada - Środa Literacka* przy Klasztorze Bazylianów:

- *Inwokacja - nasz pacierz*

- Turniej Jednego Wiersza Młodych o Nagrody Czeladnika Poezji

17.00 - *Mosty Literackie*, spotkanie z Dorotą Masłowską, Stanisławem Łubieńskim oraz tłumaczy polskiej literatury - Vytautasem Dekšnysem i Birutė Jonuškaitė. Prowadzi Joanna Tabor. Po spotkaniu występ jazzmana Jana Maksimowicza. Klub Pisarzy Związku Pisarzy Litwy. Pałac Ogińskich (Lietuvos

Rašytojų Sajunga, K. Širvydo 6)

20.00 – *Biesiada Poetów, Malarzy, Muzyków i ich Przyjaciół*

- Występy młodych twórców: Rob B. Coltona (Roberta Błaszkwicza), Tomasza *Tamošiūnasa*, *Daniela Krajczyńskiego* i *Tomasz Snarskiego*.

- Degustacja potraw wileńskich. Polska Galeria Artystyczna „Znad Wilii” (Išganytojo 2/4, obowiązują zaproszenia)

Czwartek, 31 maja

10.00 – *W gościnie u literatów litewskich*. Rozmowa na temat translatorskie i współpracy w Związku Pisarzy Litwy. Ze strony litewskiej uczestniczą m.in. Irena Aleksaitė i Vytautas Dekšnys, Vyturys Jarutis, a także polscy poeci z Wilna.

Pałac Ogińskich – Związek Pisarzy Litwy (Lietuvos Rašytojų Sajunga, K. Širvydo 6)

13.00 – *Miłosierdzie w Wilnie*. Odwiedzenie hospicjum bł. ks. Michała Sopoćki

15.00-20.00 - *Niepodległość niejedno ma imię*. Wędrówki literackie po Wilnie z przewodnikami, wizyty w organizacjach i placówkach polskich oraz litewskich

Imprezy towarzyszące:

- **28 maja** o godz. 13.00 - *Tylko bez morałów* - spotkanie z polskim autorem książek dla dzieci i młodzieży Grzegorzem Kasdepką i tłumaczką Birutė Jonuškaitė w Okręgowej Bibliotece Publicznej im. Adama Mickiewicza w Wilnie

- **29 maja**, godz. 11.00 - Centrum Kultury w Solecznikach;

- **30 maja**, godz. 13.00 - w Progimnazjum im. Jana Pawła II w Wilnie

100-lecie reportażu w Polsce i na Litwie.

Dziennikarz - zawód dla cyników?

- **29 maja**, o godz. 11.00 - debata z udziałem polskich i litewskich dziennikarzy. Uczestniczą: Mirosław Ikonowicz - autor książki *Pohulanka*, Stanisław Zawiśliński - dziennikarz, pisarz i reżyser, prof. Andrius Vaišnys, Renata Butkiewicz -

prezenterka Radia Znad Wilii i Dainius Radzevičius - przewodniczący Związku Dziennikarzy Litwy. Gość honorowy: Marian Turski

Informacja:

Romuald Mieczkowski, dyrektor i koordynator festiwalu

+48 601670296, +48 508764030; +370 62304830,
znadwiii@wp.pl

Organizatorzy i wsparcie finansowe:

- Redakcja kwartalnika „Znad Wilii”, Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie”. Projekt współfinansowany w ramach sprawowania opieki Senatu Rzeczypospolitej Polskiej nad Polonią i Polakami za Granicą;

- Mazowiecki Instytut Kultury w Warszawie, Projekt sfinansowano ze środków MKiDN w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2021, w ramach programu dotacyjnego „Kulturalne pomosty”

Partnerzy: Instytut Polski w Wilnie, Dom Kultury Polskiej w

Wilnie, Fundacja EMIGRA, Związek Pisarzy Litwy, Okręgowa Biblioteka Publiczna im. A. Mickiewicza w Wilnie, Pałac Balińskich w Jaszunach, Uniwersytet Wileński, Muzeum A. Mickiewicza, Radio Znad Wilii

--

„Maj nad Wilią” we wspomnieniu Floriana Śmieji:

<http://www.cultureave.com/wspomnienie-o-maju-nad-wilia/>

Ostatni akord.
Pożegnanie Jana
Goczół.

Jan Goczoł, sierpień 2017 r., fot. Bartosz Suwiński.

Bartosz Suwiński

Jan Goczoł to poeta osobny i odrębny. Zainteresowany tym, co najmniejsze. Jego poezja zaczęła się od gorączki uczuć, pobudek serca, za sprawą Małgorzaty, przyszłej małżonki. Jego debiut kręcił się wokół intymnej topografii, wokół lotnych piasków, którym na imię świat. Goczoł zdawał sobie sprawę z tego, że być może najbliżej z człowiekiem można być poprzez słowa, że to one skracają dystans, zjednują nam tę samą przestrzeń.

To poeta niezwykle czuły na każde drgnienie, powab, falowanie rzeczywistości. Wydany przestworowi, który z wolna sylabizuje

nam i nazywa światło, za sprawą którego zawiązują się widoki. Jest to poeta szerokiego oddechu i świeżego powietrza.

Poeta ziemi, którego miejscami najbliższymi stawały się pola, łąki, lasy, miedze. Kroczył własnymi ścieżkami i duktami, starając się zawsze zostawić w tyle miasto. W jego poezji jest coś z najlepszego rzemiosła: umiłowanie pracy i trud jaki trzeba ponieść starając się o cokolwiek. Znał smak i zapach ziemi. Rozmiłowany był we wszelkich jej owocach.

Jan Goczoł to poeta przydomowego ogrodu. Obserwator samotnej, postrzępionej chmury, wsiąkającej w glebę kałuży porzuconej w kącie rabatki, ptaków wzlatujących po okruszki, lotu pojedynczego liścia, którym targa wiatr. W zeszłym roku, w lutym, długo lamentował nad ściętą przez sąsiada wierzbą. W tym roku miał napisać wiersz o nawłoci, którą opiekuje się Pani Małgorzata - nie zdążył.

To poeta, przez wiersze którego, błąka się Stary Ślązak, prawodawca minionego, wycięty z przeszłości, który stale kluczy tymi wersami i pewnie nigdy nie odnajdzie swojej straty. Goczoł to poeta mitu, dla którego dawna wieś była miejscem odświętnym, gdzie czasy i ludzie godzili się ze sobą. Wiedział, że los to wzięcie odpowiedzialności za swoje przeznaczenie.

To również autor wierszy zgnębionych, poeta ciemnych pasm,

który dobrze wiedział, że w każdym śnie może mieszkać ból, że życie jest wydzieraniem powietrza kolejnych oddechów, że jest tylko zbliżaniem się i oddalaniem od Tajemnicy. W *Przypisie do całości* czytamy:

Mój czas, który jest

wapienną ścianą w celi śmierci.

W ścianie śladowe zapisy

wydrapane ukradkiem. Być może

całkiem inaczej znaczą

niż sentencja wyroku. Być może

znaczą wszystko.

W ostatnich tygodniach Jan często opowiadał, że nie może spać, budzi się nocami, wspomina. Wracał do niego stale sen. Stoi na

Noconiowej Górcie, w Rozmierzy, przed sobą ma ojcowiznę, patrzy na rodzime ziemię, miedzę sąsiedzkie i inne pola, obejmuje to wszystko wzrokiem jak ramionami: czule i ciasno. A z oddali idzie ku niemu Matka, harda i silna, której trud i troskę - wychowała sama sześcioro dzieci - zawsze podziwiał.

Jan Goczoł to człowiek księżycowy, któremu patronowały gwiazdy. Janie wracaj w swoje uroczyska, odpoczywaj w pokoju. Niech to będzie niewidzialne, ale niech jest. Poeta u progu stycznia, dwa lata temu napisał:

Jeżeli za wstawiennictwem mojego orędownika,
świętego Jana Niepomucena,
w miłosiernym osądzie otwarta zostanie dla mnie
niebiańska furтка zbawienia, będę prosić o miejsce,
z którego mógłbym słyszeć bezustannie
niebiańską muzykę.

Janku, niech melodie płyną nie tylko na pocieszenie!

Pusta ławka w ogrodzie Małgorzaty i Jana Goczołów.

Florian Śmieja

OKOLICE OPOŁA

Janowi Goczołowi

Odświętnym ładem tchnie cała równina.

Pola strzelistych skowronków złąknione

zasiewów wszystkie już nie doczekają.

Ubywa ciągle prawych gospodarzy.

Na łąkach sarny wystają zuchwale

hyca z powodzi ocalały zając.

Ludzie przybyli nieufnie słuchają

prastarych szumów nieznanomych lasów.

Nie rozumieją mowy autochtonów

śląskiego serca oddennego bicia.

Od prawej: Jan Goczoł, Irena Wyczółkowska i Florian Śmieja.

Jan Goczoł na Culture Avenue:

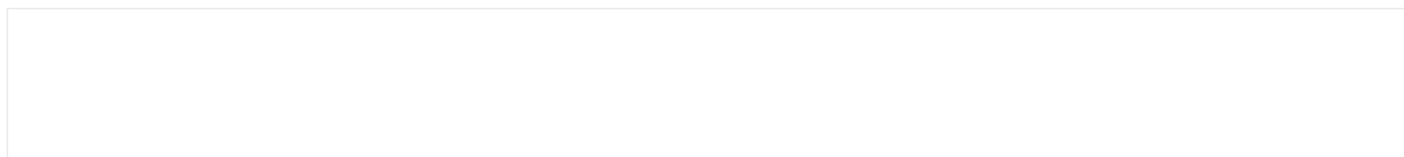
<http://www.cultureave.com/jan-goczol-wiersze/>

<http://www.cultureave.com/poeta-innego-czasu-jan-goczol/>

Nanizując paciorki słów

Z radością informujemy, że właśnie ukazał się najnowszy tomik wierszy Floriana Śmieji, wydany przez Polski Fundusz Wydawniczy w Kanadzie i Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza” z Rzeszowa. Jako ilustracje wykorzystano surrealistyczne obrazy Iwony Dufaj z Toronto.

Redakcja

FLORIAN ŚMIEJA

NANIZUJĄC PACIORKI SŁÓW

Z NOTACJI OSTATNICH

FLORIAN ŚMIEJA

NANIZUJĄC PACIORKI SŁÓW

Z NOTACJI OSTATNICH

Wstęp, wybór wierszy oraz redakcja tomu

Edward Zyman

POLSKI FUNDUSZ WYDAWNICZY W KANADZIE
STOWARZYSZENIE LITERACKO-ARTYSTYCZNE „FRAZA”
TORONTO-RZESZÓW 2018

Florian Śmieja

WĄTPLIWOŚCI

Nanizując paciorki słów, notuję
drobne doświadczenia egzystencjalne.
Czy nasyciłem te wersy substancją
przekonywającą, skuteczną a nie
pozorną i zupełnie przypadkową,
głoszącą wybawienie, katastrofy
unikając oraz wyobcowania,
inteligentną zabawę, coś więcej
niż kuglarstwo i zachcianka poety,
którego mocno zawiodło natchnienie?

BYŁ CZAS

Był czas budowy teraz likwidacja,
wspominam powstawanie fundamentów,
potem rosły mury, cegła po cegle
aż doszły do szczytu i dach je przykrył.
Te chwile wzrostu napawały dumą,
uzasadnioną nadzieją postępu
nagrodzonego wysiłku, przyszłości
godziwej i zasłużonej, nagrody
za nieprzespane noce i dni znoju
w pocie czoła spędzone, wyczekiwanie
zbliżającej się mety wytyczonej
w górnych marzeniach witalnej młodości;
pozostaje pamięć dokonanej
wtedy właściwej inwestycji czasu.

CHÓR WIEKÓW

Patrzę jak pustoszeją półki książek
zbieranych cierpliwie przez całe życie.
Teraz jest ważne, by je oddać w godne
ręce ludzi, którzy docenią skarby
zgromadzone z wielką ufnością, wiarą
w znaczne profity, bo duchowe zyski
użytkowników, czułych bibliofilów,
skrupulatnych badaczy, sejsmografów
tak wyczulonych na wzruszenie serca,
że wychwycą każdy ton chóru wieków.

Iwona Dufaj, Look Up, olej na płótnie, wielowarstwowy
polerowany gips wenecki, 30" x 40".

Iwona Dufaj, Edge of Sanity, wielowarstwowy polerowany gips wenecki, 30" x 40".

ŁATWE SUKCESY

Kiedy się osiągnie respektowany
wiek, no, powiedzmy lat dziewięćdziesięciu,
wtedy o sukces nie trudno, napiszesz
wierszyk i już się cieszysz lub nawleciesz
nitkę do igły i sokołookim
zostaniesz obwołany a jeżeli
sam tysiąc mil samochodem przemierzysz
po górskich serpentynach, toś fenomen
i niewyżyty automobilista.

PORAŻKI

Nie zrażaj się porażkami, hartuj
i bądź z nimi za pan brat od dzieciństwa.
Niech staną się w życiu ostrogą, trudnym
doświadczeniem twoich możliwości,
lotem ponad przeszkodami istnienia,
wstawaniem z kolan po każdym upadku,
ustawicznym dążeniem, ofensywą,
wysiłkiem, niepuszczaniem oka z celu.

WIANO POLKI

Moja szlachcianka z kresów herbu Ciołek
przez wiejskie dzieci wrzucona w pokrzywy
zachowała wielką pogodę ducha.

Chociaż majątek nad Horyniem przepadł.
to wiano jej jest nie do pogardzenia:
niepospolita skromność i lojalność,
ślub z asystą Aleksandry Piłsudskiej,
w Rzymie tryumf Zygmunta Felińskiego,
brata prababki jej, Zofii, i pamięć
wuja zamordowanego w Katyniu.

Ilona Dufaj, Gallivant, 12"x24"x2.625".

Iwona Dufaj, Spring Break,
12"x24"x2.625".

Iwona Dufaj, Emigration, 12"x24"x2.625".

ZAPOMINANIE

Zbyt często narzekałem niedorzecznie
na zapominanie, zwąc je nieszczęściem,
niedobrą przypadłością, obciążeniem.
Ale teraz dostrzegam dobre strony:
błogosławione znieczulenie czasu
litującego się nad przypadkami
proszącymi o szybkie zapomnienie,
możliwość napisania nowej karty,
nawrócenia na właściwy kierunek,
obrania wreszcie godziwego celu.

NIEDOCZEKANIE

Wiosna, której już nie doczekam będzie
szczególnej krasy i wielkiej urody:
językowi zabraknie przymiotników
by ją zachwalić naprawdę sprawiedliwie.
Żeby jej kolorom dać satysfakcję
wszystkim malarzom nie starczy palety,
trudno mi będzie wyobrazić sobie
równie wyborną porę roku od tej
niezwykłej wiosny, której nie zobaczę.

Florian Śmieja po wydaniu kilkunastu tomów poezji, po raz kolejny podejmuje próbę poetyckiego zapisania życia. W tomie najnowszym nie stara się być rewelatorem formy, co znajduje uzasadnienie w jego dotychczasowej technice twórczej. (...) Nie poetycki kunszt przekazu jest tedy dla niego najważniejszy lecz troska o jego zawartość. Wątpliwości poety nie są figurą stylistyczną. Czytając tom „Nanizując paciorki słów” mamy wszelkie dane by wierzyć, że wypływają one z najgłębszej troski o szczerść i autentyczność relacji ze światem, z innymi ludźmi, a także - może najbardziej - z samym sobą.

Edward Zyman, fragment wstępu „Zapisać życie”.

Florian Śmieja, Nanizując paciorki słów, redakcja Edward Zyman, projekt okładki Joanna Dąbrowska, redakcja techniczna Yarek Dąbrowski, wyd. Polski Fundusz wydawniczy w Kanadzie, Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza”, Toronto-Rzeszów 2018 r.

Iwona Dufaj na Culture Avenue:

<http://www.cultureave.com/surrealistyczne-malarstwo-iwony-dufaj/>

Jan Goczoł. Wiersze.

Wychodźstwo

I

Popatrz przed siebie: pójdziemy przez śnieg, przez ten gips

sypki i przychylny mrozom:

gdzie pole jest szerokie i uciszone, jakby już przeczuwało

beton, gdzie zwęglone ptaki

rdzę z suchej krtani zamiast gwizdu; gdzie w lasach

jedynie dzieciół piły.

Pójdzie też z nami pies z twarzą ciemną, bo wygasła,

przy ziemi...

Więc powtarzam: pójdzie z nami pies odwiązany z
szczekania;

i pójdzie jeszcze kot,

bo jakże to zarzewie ciepła zostawić w domu

opuszczonym?

A z sobą weź topór: to narzędzie bliskie jest dłoni i starczy

za wszystkie. W nim

zapewnienie

wieżby, a także szczap, które ogrzewają w czas wypoczynku.
Tam

drzewa są dosłowne

- bez pychy (dla której nogi całować gotowi bliźniemu) ale i

poddaństwu obce -

więc weź ze sobą mocny topór. To już wszystko.

II

Nie odwracaj się: tam gorze miasto słów, które odpadły od
znaczenia,

jak mięso odpada od kości;

tam miarą echo.

Pojedziemy tutaj – drogą białą od kamieni wapiennych

i twardą, bo ciężkim koniom ją zbudowano, wozom i traktorom;

pojedziemy do bliskiego horyzontu pagórka, gdzie nagle

ziemia się powtórzy równiną rozległą;

tutaj są nasze pola, które co roku orzemy wzdłuż i w poprzek

od widnokregu do widnokregu, jak od nadziei do nadziei;

tu zbudowaliśmy domy z wiary w trwałość kamieni i czerwonych dachów,

tu wschodzą miłości nasze i tutaj zachodzą;

niewzruszeni, od lat tak dawnych, że wszystko, co dalej

już nie jest ważne, w rosie przedśłonecznej stoimy

i w rosie wieczornej,

nie słowa siejąc, lecz zaciętość ziaren;

tak tu stoimy - milczący uparcie rzece krzyczącej, która nas
opływa.

Niedziela na wsi

W niedzielę wracam do Rozmierzy: to ziarenko gorczycy

na mapie w skali 1:2 000 000,

30 kilometrów na południowy wschód od Opola.

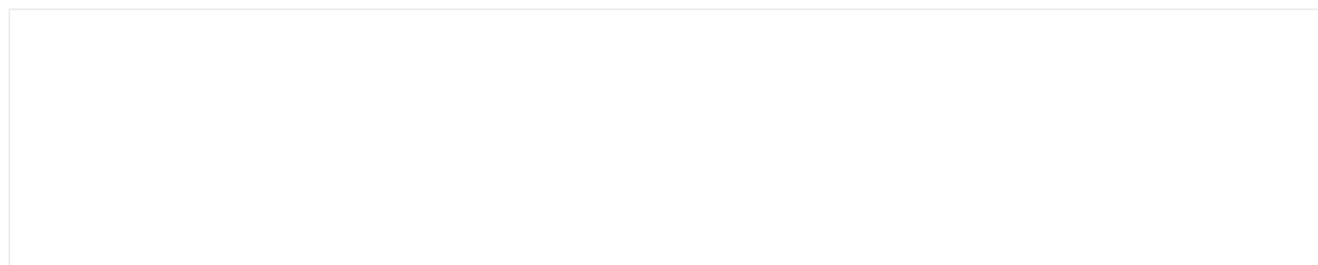
Gdzie kończy się obce: te ostatnie tysiąc metrów

mojej drogi; tutaj idę już pieszo: od kamienia stajowego

do kamienia - jak od paciorka różańca do paciorka -

tajemnica radosna, tajemnica bolesna, tajemnica

chwalebna. Asfalt popękał jak spierzchnięte wargi.

A tam już krzesło przysuwają do naszego stołu

mądrości i dobroci. Źle wyglądasz - mówią to miastowe

powietrze ci nie nie służy, czy co? To kobiety -

odpowiadam ja -

biegnące z głośnym płaczem przez wysokie żyta

spać mi nie dają.

* * *

Nie wybierajcie się w odwiedziny do rodzinnych wiosek:

pytania, które położą przed wami obok talerza

z kurzym udkiem, będą nie do przełknięcia.

Nawet alkohol niewiele tu pomoże na te ranę

po chłopskim rozumie. Wielosłowie się w niej zaległo

przywleczone skądciś. Żywotniejsze nad stonkę.

U nas, w Rozmierzy

Jesteśmy starym lasem. O tym, co pod ziemią
i o powietrzu tej okolicy, wiemy
wszystko.

Myszy naszych łąków. Borsuki milczenia.

Mrowiska naszej pracy. Wiemy, gdzie żerują,

jakimi szczute są psami, jakimi okrążane

tropicielami.

Oko Boże widzi, ucho Pana słyszy

być może więcej. Na przykład nasze dawne czasy,

naszą pamiętliwość.

Wieś moja, żółw

Rozmierz jest to żółw siedemsetletni.

Z roku na rok po kroku uszła cało

Panom, wójtom i plebanom.

Rozmierz milczy, tak jak milczy zwierzę

Cierpliwe. Spod ciężkiej powieki patrzy

Oko, co się napatrzyło wiele więcej

Nikczemności.

Z rzadka, ale przecież, zółw ten mówi. Coś,

Być może, niezwykłego. Coś, być może,

Czego lepiej nie usłyszeć.

*Wspomnienie o zmarłym w lutym 2018 roku poecie ukaże się w
czwartek, 21 maja 2018 r.*

Jan Goczoł urodził się 13 maja 1934 r. w Rozmierzy, zmarł 22 lutego 2018 r. w Opolu. Polski polityk i poeta, w latach 1985-1991 poseł na Sejm IX i X kadencji. Prezes oddziału Związku Literatów Polskich w Opolu.

Jan Goczoł na Culture Avenue:

<http://www.cultureave.com/poeta-innego-czasu-jan-goczol/>

Nieodgadnięte

Florian Śmieja

NIEODGADNIĘTE

Nieodgadnięte stale nas pociąga.

Jego sekrety łudzą nas odkryciem

szczęśliwszą chwilą, w sprzyjającym czasie

w podatnym zaułku życia, egzystencji

niespodziewanej, w wymiarze istnienia

magicznego, upiornego bytowania.

Fantom to czy zatracenie, zagłada

dla śmiałków prących do plus ultra,

choćby złudzenia, że *non omnis moriar?*

OBUDZENIE

Kiedy się rano obudzisz

i w rodzącej się poświacie
zamajaczą pierwsze kształty
sprawdź swoją tożsamość,
Upewnij się, że jesteś
suwerennym bytem
jednostką integralną
autentycznym podmiotem
o świadomej egzystencji.
Dopiero potwierdzenie tych
witalnych kwerend
da ci glejt do fedrowania.

SWOJSKOŚĆ

Mój kanadyjski dom w ludnym Ontario

nabył z latami znamiona swojskości.

Z frontu przyjaźnie wita rosła lipa

a w tyle cieszy jarzębina z brzozą.

W okresie godów zabrzmia kolędami

i imieniny obchodzi corocznie

nie poważane zupełnie w tych stronach.

Czerwony barszcz gości na jego stole

pojawia się opłatek i kraszanka.

Tylko brakuje na gnieździe bociana

a św. Florian nie strzeże od ognia.

TERAZ

Ginie nam nasze Teraz bezpowrotnie
w technologicznym rozgardiaszu.

Wprawdzie klną się zapaleni kamerzyści
że zachowali ciągi fotografii
szeregowanych w albumach
których nikt nie zechce oglądać.

Wspominaliśmy wczoraj,
mamy plan na jutro.

Tylko teraz nam przepadło
w gąszczu cyfryzacyjnych połączeń
zapodział się bliski sąsiad

zmarginesował żywy człowiek.

Nie sposób znaleźć dla niego

przestrzeni na rozmowę czy refleksję.

Uwikłani w cybernetycznej sieci

pilnie potrzebujemy lekarstwa

na zanik rzeczywistości.

PROCHY

Chciałbym, by moje prochy

powróciły do swoich,

spoczęły na gminnym cmentarzu

wśród braci i rodziców.

Błąkałem się po świecie,

czas już się ustatkować

i ziemi rodzinnej powierzyć ostatki.

Nie będę sechł na amen

w wietrznym pawilonie,

ani stanowił piędzi golfowiska,

bo mnie nie znajdą w Zaduszki,

ci co o zmarłych jeszcze pamiętają,

by przyozdobić barwnymi lampkami.

Wschód oglądany
przez pejzaż
andaluzyjski.

O „Kasydach i gazelach” Józefa Łobodowskiego.

Florian Śmieja

Józef Łobodowski,
fot. Muzeum
Emigracji w
Toruniu.

Na wieczorze autorskim Józefa Łobodowskiego w Chicago 20 listopada 1977 roku Tymon Terlecki we wstępie do różnorodnej twórczości prelegenta mówił obszerniej o jego przekładach z literatury hiszpańskiej. Powiedział on m.in.

W historii polsko-hiszpańskich związków kulturalnych Łobodowski ma ważne miejsce. Nikt przed nim tak szeroko nie otworzył polszczyźnie Hiszpanii poetyckiej, nie sięgnął tak głęboko do skarbcza jej liryki.

Wspominając różnych tłumaczonych przez Łobodowskiego poetów, szczególnie podkreślił jego zauroczenie Federico Garcíą Lorcą. Powiada, że to Lorca skierował go w:

okolice, w którą przed nim nie „zaawanturował” się żaden Polak – w stronę poezji hiszpańsko-arabskiej albo ściślej ją umiejscawiając w poezji andaluzyjsko-arabskiej.

Terlecki ciągnie dalej:

Zajął się nią jako tłumacz, ale również i przede wszystkim jako twórca oryginalnego, indywidualnego wariantu poezji hiszpańsko-arabskiej, właściwie należałoby powiedzieć poezji hiszpańsko-arabsko-polskiej. W ten sposób powstał zbiór

„Kasydy i gazele” (1961), jeden z najbardziej znaczących i trwałych zbiorów stworzonych na emigracji!

Porównując kasydę z grubsza do ody, a gazelę do erotyku, Terlecki tłumaczył:

Blisko trzydzieści kasyd i trochę ponad trzydzieści gazel Łobodowskiego – to nie przekłady czy imitacje, ale twórcze, odkrywcze, rozszerzające zakres poetyckiego wyrazu nawiązanie i zastosowanie, przyjęcie na własność cudzych, cennych zdobyczy.

Sprawa „Kasyd i gazeli” otwiera szerszy widok na ogólny charakter twórczości Łobodowskiego i na jego miejsce w poezji tworzonej poza krajem. („O Łobodowskim słowo przygodne”, *Wiadomości*, nr 1658. 8.1.1978)

To, co Terlecki nazwał twórczym i odkrywczym, rozgrzeszającym zastosowaniem, nazwałem w liście do „Wiadomości” „tłumaczeniem i przeróbką”. Autor bardzo się oburzył i w odpowiedzi wyjaśniał, że:

niejedna moja kasyda czy gazela powstała jako rozwinięcie

jakiegoś motywu lub metafory arabskiej [...] Można więc mówić o inspiracji arabskiej, ostatecznie przy dobrej woli nawet o naśladownictwie, ale w żadnym wypadku o przerabianiu i tłumaczeniu.

Na jego wyzwanie, bym przytoczył tytuł „choćby jednej kasydy lub gazeli ‘przetłumaczonej’ z arabskiego ” znalazłem wszystkie wersy bez jednego wzięte żywcem z utworów średniowiecznych poetów arabskich zamieszkałych w Andaluzji, a zawartych w antologii hiszpańskiej Emila Garcíá Gómeza, bez żadnej o nich wzmianki w proweniencji.

Tej wymianie listów, sadzę, zawdzięczamy notatkę przy kolejnych utworach tego typu drukowanych w „Wiadomościach”, głoszącą, że poeta obraca się w kręgu inspiracji arabsko-andaluzyjskich, a także obszerne posłowie do tomu „Kasyd i gazeli”. Łobodowski usprawiedliwia w nim swoją praktykę, a przy okazji, nie wymieniając mnie z nazwiska, polemizuje ze mną. Już w pierwszym akapicie wzmiankuje, że:

...uważa za konieczne opatrzenie ich dłuższym komentarzem, aby wyjść na spotkanie możliwym nieporozumieniom, czy błędnym interpretacjom, tym bardziej, że powstały one już po ukazaniu się poszczególnych wierszy tego zbioru w prasie literackiej.

Po długim wykładzie na temat pochodzenia liryki arabskiej Łobodowski klaruje, że skoro w tradycji tej poezji zapożyczenia były na porządku dziennym, on również pozwolił sobie na taką swobodę. I dodaje:

To ku uwadze skrybom, podglądającym bliźniego przez szkło powiększające.

O swojej praktyce doda:

Niekiedy poemacik stanowi rozwinięcie motywu, a nawet jednego zdania czy metafory, napotkanej w oryginalnym tekście arabskim.

Sugeruję, by czytający te słowa sam przekonał się o typie operacji, jaką Łobodowski przeprowadza i porównał jako przykłady monstrualnych, moich zdaniem, amplifikacji widocznych w utworach „Gazela żałobna” (w mojej wersji „Żałoba w al-Andalus”).

Gazela żałobna

Pytasz, czemu mi skronie posiwiały.

Jeszcze nie noc i księżyc włosów nie osrebrzył,

jeszcze dzień i słońce mnie ozłaca,

jeszcze lato

i szrony na ziemię nie spadły.

Więc pytasz, czemu mi skronie posiwiały.

Biały jest kolor żałoby.

Białe są prześcieradła, w które owijają umarłych.

Biały jest marmur,

pod którym znużeni spoczniemy.

Biały jest kolor żałoby.

Gdy ci umrze kochanek,

wyjdiesz cała w bieli,

ciemną głowę okręcisz w całun biały,

białym kwieciem

cmentarną ścieżkę wymościś...

To dlatego mi skronie posiwiały,

żem w żałobie

po umarłej młodości.

(J. Łobodowski)

Żałoba w al-Andalus

Jeżeli biel jest kolorem żałobnych szat

w al-Andalus, rzecz to słuszna.

Nie widzisz, że przywdziałem na siebie białe włosy,
bom w żałobie po młodości?

(F. Śmieja)

oraz „Kasyda satyryczna” (moja wersja „Satyra”):

Kasyda satyryczna

Oto jest uczta godna aniołów i hurys.

Najpierw wino zaperli się w czarach,
potem flet poda czysty ton,
jak skowronek wywinie się do góry.

Tamburyny go w pieśń zamieniają.

A Zaira, Abigail lub Tamara

będzie giąć się ku czułym spojrzeniom.

Do najdalszych Andaluzji granic

tylko wino, muzyka i taniec.

A ty, skąpcze, turbanu nie godny,
jak przyjmujesz gości na ucztach?

Dawno nie znasz czem złote wino,
zmija gnieździ się na dnie każdej czary.

Much brzęczenie pieśnią jedyną
i na fletach grają ci komary.

Zaś jedyne tancerki - głodne pchły.

A ty siedzisz, śmierci wyglądając,

wśród pcheł i komarów

jak pajak.

(J. Łobodowski)

Satyra

Masz dom, w którym odbywają się wieczornice,

co nas tak bardzo bawią.

Ale powiedzmy prościej:

śpiewaczki to muchy,

ci co wokół grają na flecie – komary,
a tancerki – pchły.

(F. Śmieja)

Moje źródła pochodzą z antologii „Poemas arábigoandaluces”, Emilia García Gómeza i tę hiszpańską wersję miał w ręku również Łobodowski, bo przecież arabskiego nie znał, mimo że się na ten język parę razy powołuje.

Przytoczę jeszcze inny tekst, a mianowicie piękny utwór Ibn Hazma z przełomu dziesiątego i jedenastego wieku:

Chciałbym serce rozplatać

Chciałbym serce rozplatać

włożyć ciebie do wnętrza

a potem znowu pierś zamknąć.

Abyś mieszkała tam, a nie gdzie indziej

aż po dzień zmartwychwstania

i sądu ostatecznego.

Tak żyłabyś w nim póki stałoby mi życie,

a z moją śmiercią umarłabyś w zakamarku serca

jak w ciemnej mogile.

(F. Śmieja)

A oto utwór Łobodowskiego „Gazela białym wierszem” bez śladu źródła:

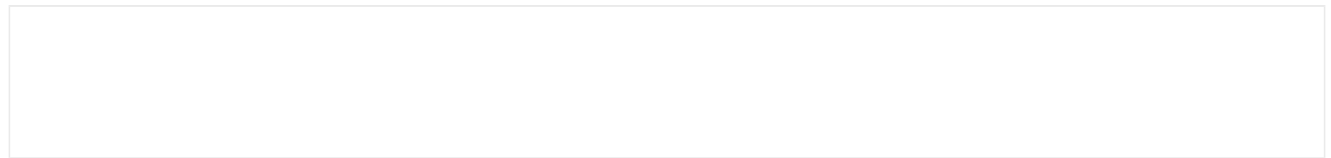
Chciałbym otworzyć kindząłem moje serce

i wprowadzić cię do niego

i zaczekać aż się rana zablizni,

abyś w niej została jak w haremie.

Jak ampułka z wonnym olejkiem,
jak monstrancja,
w której niewierni chowają swego Boga,
jak szkatułka ze złotem
zagrzebana w ziemię.

Ale nie mogę...

Ale nie mogę, bo moje serce jest zbyt małe,
moje serce,
które zmieściłoby się
w twej zaciśniętej piątce,
piątce, której paluszków nie chcę całować,
by nie zajęły się tym ogniem,

którym płonę.

Łobodowski kończy swoje posłowie taką uwagą „Więc oto *Kasydy i gazele* – Wschód, oglądany poprzez pejzaż andaluzyjski”.

Pozostawiając innym ocenę utworów Łobodowskiego, bo trudno wziąć za dobrą monetę nonszalanckie pochwały Tymona Terleckiego, takie tylko zgłaszam zapytanie. Czyż poeta polski żyjący w dwudziestym wieku, bez znajomości języka arabskiego i nie mieszkający w kraju, gdzie on panuje i zachowuje jego żywą tradycję artystyczną, może mówić, że obraca się w klimacie średniowiecznej poetyki arabskiej i ma prawo, jak twierdzi Terlecki, przejmować „na własność cudze cenne zdobycze”? Skoro zaś arabskiego nie zna i musi posługiwać się przy pisaniu „własnych” kasyd i gazel antologią hiszpańską, czy elegancko jest nawet tej antologii nie wymienić?

Transmisja poezji, jak widać, potrafi przybrać najosobliwsze formy. Tylko czy godzi się takim zabiegom zaraz przyklasnąć i nazywać je „oryginalnymi wariantami” oraz zaliczyć do „najbardziej znaczących i trwałych zbiorów stworzonych na

emigracji”?

Andaluzja, fot. S. Adamczak / okfoto.pl

Bibliografia:

García Gómez, Emilio. Poemas arábigo-andaluces. Buenos Aires 1940.

Łobodowski Józef, Kasydy i gazele, Londyn 1961.

Śmieja Florian, Poezje arabsko-andaluzyjskie, Toronto 1988.

Śmieja Florian, Poezje arabsko-andaluzyjskie, Katowice, 1993.

Kwiaty i poezja dla kobiet

Włodzimierz Wójcik

W rozmowie prowadzonej ze mną przed mikrofonem Radia „Rezonans”, redaktor zagadnęła mnie niespodziewanie, stawiając pytanie, czym jest dla mnie kobieta. Muszę przyznać, że strzał był przedni... Sądzę jednak, że z sytuacji tej wyszedłem obronną ręką. Po kilkusekundowym zastanowieniu się powiedziałem coś w tym rodzaju: Kobieta jest tym samym, co mężczyzna, ale jednocześnie - czymś więcej.

Podtrzymuję ten sąd do dzisiaj i jestem przekonany, że zasadniczo nie zmieni się on i w przyszłości. Żyję przecież na tym świecie kilka dziesięcioleci i uważnie obserwuję rytm naszej egzystencji człowieczej. Podziwiam tedy w kobietach - zarówno tych prostych jak również należących do elit intelektualno-artystycznych - szczególny zasób mądrości życiowej. Jest to

swego rodzaju atawizm. Potrafią one, dzięki fenomenalnej cierpliwości, znosić przeciwności losu, przechodzić przez nawałnice nieszczęść, opanowywać szarzyznę życia, godzić pracę zawodową z pielęgnowaniem swojskiego klimatu w domowym gnieździe. Wszystkie są ważne. Te, niejako bezimienne w dziejach ludzkich, co piorą bieliznę, sprzątają i gotują, znoszą nasze, „chłopskie” humory i męskie histerie, jak i te, których nazwiska zapisały się w dziejach świata: legendarna Wanda, co nie chciała Niemca, polska królowa Jadwiga, bohaterska Dziewica Orleańska, Maria Skłodowska-Curie, Eliza Orzeszkowa, Konopnicka, Dąbrowska, Nałkowska; prawdziwa „matka”, która z Poręby Wielkiej szła pieszo do Krakowa, aby przyszłemu pisarzowi, Władysławowi Orkanowi zanieść trochę prostej stawy góralskiej; Olga Boznańska, Maria Jasnorzewska-Palikowska, Wisława Szymborska, Wanda Wiłkomirska, Halina Czerny-Stefańska... Lekarki, pielęgniarzki, urzędniczki, nauczycielki, konstruktorki, dźwigowe. Piękne nazwiska takich wspaniałych kobiet, które wniosły dobro i piękno do skarbnicy świata, można wymieniać dosłownie bezkońca...

Na ósmy dzień marca, na przedwiośniu, zwykle wręczamy kobietom kwiaty. Nawiasem mówiąc, nie zaszkodzi wręczać ich im przez cały rok. Rzecz jednak nie w samych kwiatkach, ale w sposobie ich wręczenia. Warto baczyć, aby nie otrzeć się o groteskę i surrealizm. Jestem przekonany, że do przeszłości należą fakty, kiedy to w niektórych instytucjach czy zakładach

pracy za pokwitowaniem przekazywano pracownikom gotówkę na kupienie okolicznościowej czekolady. Nie ma już zapewne tych kierowników „personalnych”, którzy w pośpiechu, znękani i umęczeni, biegali od pokoju do pokoju, by przydzielić pracownicy tradycyjny goździk. Masówki nie są wskazane. Każda kobieta – dzięki Bogu – jest inna. Zasługuje na indywidualne traktowanie. Z tego formuje się prawdziwe piękno życia.

Zapraszam w czarowny świat „Łąki” Bolesława Leśmiana, „Kwiatów polskich” Juliana Tuwima, tomików Emila Zegadłowicza „Dziewanny” i „Wrzosa”. W tym ostatnim zbiorze mamy piękny liryk pod tytułem „Gdziekolwiek”. Warto przytoczyć z niego parę wersów. Oto one:

Gdziekolwiek zwrócę oczy – widzę tylko Ciebie!

łąką jesteś i rzeką, i słońcem na niebie. (...)

W dolinach zbożne łany, czy na szczytach chmury –

wszystko ma wonną słodkość i czar Twojej skóry. (...)

Tajemnica rozkoszą i szałem spowita

o jutrzni ponad światem różami zakwita.

Wejdźmy także w kwietny świat utworu prozatorskiego innego już twórcy. Przeczytajmy fragment:

Opasuję się powojami kwitnącymi i wyką, na głowę uplatam wielki, ciężki wieniec z bławatków i kładę się na polanie leśnej twarzą do ziemi. Jest pogodne popołudnie letnie, upał. Górą między sosnami idzie cichy szum – przeciągły, trochę smutny; wiotkie, delikatne brzozy lekko szeleszczą listkami. Ale samego wiatru nie czuć. (...) Ciepło jest i cicho. Macierzanka pachnie. (...) Ożyły kwiaty ze szmaragdowych, ze srebrnych w słońcu łąk – i same plotą się w wieńce, plotą się w barwny, rozmigotany krąg... (...)

Zapytamy może, skąd te piękne zdania, którymi kończę niniejszy felieton. Nie jest trudno zgadnąć. Pochodzą od samej Zofii Nałkowskiej; z jej debiutanckiej powieści o wymownym tytule *Kobiety*. To właśnie moje pierwsze prace naukowe jako historyka literatury, dotyczyły jej twórczości. Widać tedy, że bez kobiet ani rusz. Także w pracy badawczej i pisarskiej...